

УДК 002.1:003.439(477.8)"17-18"

*Н. В. Заболотна,
кандидат філологічних наук
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського*

**ПОБУТУВАННЯ ПОЧАЇВСЬКИХ КИРИЛИЧНИХ СТАРОДРУКІВ
У XVIII–XIX ст. НА ХОЛМЩИНІ ТА ПІДЛЯШШІ
(ЗА ДАНИМИ ФОНДІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО)**

Простежено побутування почаївських кириличних стародруків на Холмщині та Підляшші у XVIII–XIX ст. за маргінальними записами на примірниках книг з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Процитовано в оригінальному написанні всі записи, що стосуються побутування примірників. До статті додано покажчик географічних назв та алфавітний покажчик досліджених стародруків.

Ключові слова: стародруки, маргіналії, видання друкарні Почаївського Успенського монастиря, Холмщина і Підляшшя.

Холмщина та Підляшшя – історичні українські землі, що нині перебувають у складі Польщі. Змішаний етнічний склад населення, характерний для прикордонних теренів, державна приналежність та історичні перипетії позначилися на краї і зумовили зокрема й асиміляцію населення. Одним зі свідчень поширеності української мови, православної та греко-католицької віри на Холмщині й Підляшші у XVIII – на початку XX ст. є книжки, що в своїх провенієнціях, вкладних та інших записах містять згадки про міста, села та храми, де вони зберігалися, використовувалися для богослужінь та звідки наприкінці XIX – на початку XX ст. надійшли до книгозбірень.

Чимало таких книжок зберігається в Національній бібліотеці в Варшаві. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (далі – НБУВ) теж має певну кількість примірників стародруків, що побутували в XVIII–XIX ст. на Холмщині та Підляшші, де були зібрані під час експедицій або ж надіслані священиками до давніх книгозбірень, найбільше – до бібліотеки Київської духовної академії (далі – КДА) та до Церковно-археологічного музею при КДА, і нині зберігаються у фондах НБУВ, переважно в відділі стародруків та рідкісних видань. Значну частку цих книжок становлять видання друкарні Почаївського Успенського монастиря,

© Н. В. Заболотна, 2015

яка від моменту заснування діяла як греко-католицька, а з 1831 р. – як православна, розділивши долю всієї Почаївської Лаври.

Почаївські кириличні стародруки, гарні за поліграфічним виконанням, вишукані за художнім оздобленням і різноманітні за тематикою, користувалися популярністю на всіх українських землях і далеко за їх межами не лише серед греко-католиків, а й серед православних, про що свідчать, наприклад, зроблені від руки виправлення в друкованому тексті Символу Віри. Додавало популярності почаївським друкам і використання української мови, насамперед у катехітичній, проповідницькій літературі та в практичних порадиниках, що робило їх зрозумілішими для найширших верств. Українська мова почаївських кириличних друків неодноразово ставала об'єктом наукових досліджень [1–3]. Етнічні українські землі на території сучасної Польщі не стали винятком, і тут у XVIII–XIX ст. також активно побутували видання Почаївської друкарні.

Записи на стародруках – маргіналії, або покрайні записи, можуть містити інформацію про власника конкретного примірника, перебування книги в церкві або ж у давній книгозбірні.

Інформація про примірники почаївських кириличних стародруків з фондів відповідних установ відображена, зокрема, в таких попримірникових наукових каталогах: «Каталог видань Почаївського та Унівського монастирів XVIII–XX ст. з колекції Музею книги і друкарства України» В. Г. Бочковської, Л. В. Хаухи та В. А. Адамовича [4], «Katalog druków suyglickich XV–XVIII wieku w zbiorach Biblioteki Narodowej» З. Журавінської та З. Ярошевич-Переславцев [5], Е. Ойтозі «Книги кирилловской печати марияповчанских базилиан» (на матеріалах фондів бібліотеки Дебреценського університету) [6].

Покрайні записи протягом майже півтора століття є вдячним об'єктом досліджень для українських науковців. Маргіналії на примірниках виданих до XVIII ст. кириличних стародруків з фондів НБУВ стали предметом каталогізації [7]. Саме завдяки покрайнім записам вдалося встановити походження деяких кириличних стародруків з Холмщини та Підляшшя.

У фондах НБУВ нині зафіксовано 46 примірників почаївських кириличних стародруків, що побутували на території сучасної Польщі. Далі подано їх короткий огляд у хронологічному порядку за роками видання. За браком місця наведено лише ту інформацію, що пов'язана з їх походженням і побутуванням на українських етнічних землях у межах сучасної Польщі.

Возслідования празникам... – 1741. Шифр примірника в НБУВ – Кир.4853п(2). Книжку підшито до львівського Октоїха 1630 р. Примірник з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XVI ^{2/}₂₀⁽¹⁾, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.429. 6^й екз. Книжка походить з с. Типин

(перелік населених пунктів та їхнє сучасне територіальне підпорядкування див. у додатку 1), про що є запис на верхньому форзаці: «Тыпинской церкви». Проте наліпка з рукописним текстом на корінці свідчить, що раніше книжка перебувала в церкві с. Гродиславичі, розташованого поблизу Типина: «Oktoich cerkwi Grodyslaw...».

Требник. – 1741. Шифр примірника в НБУВ – Кир.2127п. Примірник з бібліотеки КДА, має печатку та шифр Бібліотеки – В XVII ^{9/299} (8), та шифр Церковно-археологічного музею – Муз. С.406. 8^я экз. Ця книга, з огляду на запис на верхньому форзаці, надійшла з міста Володава. Примірник походить з «церкви Колеховицької», про що свідчать записи: «Сий Требникъ справивъ рабъ Бжи^и Грегори^и Штинш^ькъ и³ ж[о]ною своєю Вар^{ва}[р]ою до церкви [Колхо]в[и]цко^и» (арк. [5]–[8] I рах.; 1–18 II рах.; півуставом) та «Требникъ Cerkwy Kolechowskiey» (арк. [2] I рах.). Докладніше локалізувати місце, звідки походить примірник, не вдалося, видається лише, що це котресь із сіл, що мають у назві складову «Колеховичі» Любартовського повіту Люблінського воєводства Польщі. В іншому записі (на верхньому форзаці) згадується місто Острів: «Въ Острови [...] Григоровичъ писалъ Року 1834 В храми есть сий Требникъ наданъ есть».

Требник. – 1741. Шифр примірника в НБУВ – Кир.2130п. Примірник з бібліотеки КДА, має шифр Бібліотеки – В XVII ^{9/299} (7). Книжка походить з с. Майдан Княжпольський (нині – Майдан Старий), про це свідчить запис на верхньому форзаці: «Майданъ Княжпольскій № 10». Загалом на нинішній момент виявлено п'ять (можливо, шість) книжок з цього села, усі вони до фондів НБУВ надійшли з бібліотеки КДА.

Требник. – 1741. Шифр примірника в НБУВ – Кир.2145п. Примірник з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XVII ^{9/299}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.406. 15^я экз. Можливо, цей примірник теж походить з Майдану Княжпольського – на верхньому форзаці є записи: «Княжполь № 15» та «Этой книга есть [...] храма Княжпол...».

Требник. – 1741. Шифр примірника в НБУВ – Кир.2136п. Примірник з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XVII ^{9/299}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.406. 6^я экз. Книжка походить з с. Копилів, згідно із записом: «Z ksiąg cerkwi Koryłowskiey» (арк. [2] I рах.).

Требник. – 1741. Шифр примірника в НБУВ – Кир.2139п. Примірник з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки КДА – В XVII ^{9/299}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.406. 16^я экз. Книжка походить з церкви с. Сіль, це засвідчено записами, зробленими в різні часи: «Сольской ц. № 6» (верхній форзац) та «Ten Trebnik należy do cerkwie Solskiy» (трегій з доданих у кінці книги чистих аркушів). Також на примірнику наявний запис власника: «Ten Trebnik należy do Eliasza Radzekowskiego» (перший з доданих у кінці чистих аркушів).

Требник. – 1741. Шифр примірника в НБУВ – Кир.2148п. Примірник з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XVII ^{9/299}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.406. 10^й екз. Гусинська церква, яка згадується в маргіналіях примірника – це, найімовірніше, церква в с. Вулька Гусинська: «[...] за здоровіе и [...] то е^(ср) Михаила Зборовѣцкого пароха гусинского а родича помора^нского [дека]нату Лвовскаго котораа то книжка назва^ная Требникъ купле^на е^(ср) за золоти^х вѣсѣмъ полскихъ [...] монети доброй а то не тилко дла себе [Кв]пріана обивателя [парафії] и родича гусинского куплен[на] [...] каплана которіи [...] властити и собѣла [...] взяти албо кому з своихъ кривни^х дати [...] долгій вѣкъ и многіе лѣта своимъ дѣтемъ своимъ кривнимъ [...] тилко свои[мъ] [...] волно [...] кривнимъ [...] и ктоколвекъ з^н кривни^х потомни^х и посессорѣвъ будетъ тую книжку мати повиненъ просити и благати маестать Божій за его здоровіе и ѿпущеніе грѣховъ и спсєніе дши и тѣла его которому нехай Бгъ всемогущій да^(ср) долгій вѣкъ и многіе лѣта Таа за^н книжка належитъ не такъ до цркви Гуси^нск[ои] але до мене [каплана] Михаила Зборовѣцкого пре^нвитера гуси^нского котороу то книжку волно минѣ [бѣде] дати даровати чилѣ продати вѣчными часи также и по [...] его раба Божіа [...] до тоей книжки которій за свою [власну працю] купилъ на вѣчни часи на хвалу честь и ѿфѣру Бгу всемогущему в^н Тр^нци единой славимому которому навѣки вѣко^м неха^н бѣде^н хвала и стѣй велико[...] [той] Гуси^нск[...] аминь» (за лишки напівстертого вкладного запису почерком XVIII ст. на арк. 1–93 II рах.) та «Anno Dñi 1766 [...] [lutego] cerkiew Husinską za[w]stałem wszystką w calosci u przybył do [wsi] [...]» (арк. 93–95 II рах.).

Псалтир. – 1742. Шифр примірника в НБУВ – КДА, В XVIII ^{4/82} (інв. 2844964). Примірник з бібліотеки КДА, має наліпку з шифром Бібліотеки – В XVIII ^{4/82}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.417. Запис на верхньому форзаці засвідчує походження книжки з Володавського повіту, а вкладний запис 1846 р. повідомляє про принесення книги в дар до церкви с. Жещинки: «Сію книгѣ на[з...] Фалтирѣ кѣпил[а] [...] Семчинска до [цркви] жежчинско[е] [храмѣ] Воз^ндвиженіе Ч^нтнаго Креста за презвитера ѿца [...] рокѣ аѿмс [1746] мѣа [...] дна кд [24] котораа Фалтира при цркви жежчинскои [...]» (арк. 20–29 II рах.).

Тріодъ пісна. – 1744. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5101п. Примірник з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XVIII ^{1/10}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.449. Книжка походить з церкви свв. апостолів Петра і Павла (нині на її місці римо-католицький костел) у с. Канс, що засвідчено записом: «Tryod postna należy do cerkwi Kańskiey» (арк. [8] I рах.). На нижньому форзаці наявний підпис палітурника: «G. S.».

Тріодь цвітна. – 1747. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5405п. Примірник з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XVII ^{2/68}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.468. 2^й екз. Книжка також походить із с. Канє, про що свідчать вкладний запис: «Во има Ѡца и Сина и Ст҃ого Д҃ха аминь [...] за золотыхъ трийцѣть и ѡсмь ѡфѣр҃ючи до села Кана храмъ Ст҃ыхъ верховныхъ [апосто]ль Петра и Павла, за ѡпущеніе грѣховъ своихъ при битности пречестнаго ѡца Іѡана Кра҃нѣкѣевича на той часъ владѣющаго тоєю церквію року ҃҃҃҃҃҃ [1759] мѣца мая дня ів. [12]» (арк. 17–24 II рах.), та запис про повторну оправу Тріоді: «Триодъ свѣтна церкві парafіalney Kanskіey. Oprawіona w roku 1846» (верхній форзац).

Послїдування постригу... – 1750. Шифр примірника в НБУВ – Кир.2179п. Книжка походить з бібліотеки Білостоцького монастиря оо. василіан (шифр – № 4), згодом зберігалася у Волинському єпархіальному древньосховищі (на верхньому форзаці є позначка «dubl.» без зазначення номера). На титулі є запис про те, що книжка раніше зберігалася в бібліотеці новіціату Почаївського монастиря: «Ex libris Noviciatus Poczajo[wię] OSBM», слово «Poczajo[wię]» іншою рукою викреслено і надписано: «Białostocensis».

Псалтир. – 1750. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5220п. Примірник із бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XVIII ^{5/84}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.418. Книжка походить із церкви св. вмц. Параскеви в с. Городло, про що свідчить запис півуставом: «Сиа книга глаголема Псалтирь естъ справлен^{на}а славетна Ѡ[те]ѡдора жена Ан^{дра}еа Стецю[ка] ѡбыватели Город[...] и до хра (!) свѣта великомученици Хрѣсти Параскеї (!) вѣчними часи (далі іншою рукою) Дано за ney zlotych polskych [...] Na ten czas bendoncy w. х. Јaku (sic!) Grabowiecki paroch horodelsky» (арк. 9–14, 16–24 II рах.). Крім того, у книзі є пізніший запис: «Ex libres Horodło» (на арк. I II рах. – першому зі збережених), а також кругла печатка на тому ж аркуші (власне, на папері, яким його реставрували) із текстом: «Церковь гр.уніатска Городло». Це єдина зафіксована печатка церкви на примірниках почаївських кириличних стародруків з Холмщини та Підляшшя.

Службник. – 1755. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5225п(1). Примірник із бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XV ^{1/4}⁽²⁾, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.387. 3^й екз. Книжка з с. Майдан Княжпольський (запис на верхньому форзаці: «Майдань-Княжпольській № 3»). Цей Службник має полемічний запис, зроблений настоятелем місцевого храму о. Мироном Гумецьким: «Эта книга отличается чисто римскоіезуитскимъ настроеніемъ. За Сильвестра Люб. Рудницкого совращена Почаевская Лавра, отличающаяся до сихъ поръ твердымъ

постоянством за чистотою обряда, сдѣлалась слугою римських іезуитовъ и въ той цѣли издала сію книгу въ которой помѣстила всѣ почти римско-латинскіе службы. Свящ. Мир. Гумец. настоятель Майданскіи» (с. [10] III рах.). Запис здійснено після скасування унії в Російській імперії та переведення греко-католицьких церков і монастирів у православ'я.

Службник. – 1755. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5287п. Примірник із бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XV ^{1/4(8)}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.387. 12^ї екз. Книжка походить із церкви с. Ходиванці, що засвідчено записом на верхньому форзаці: «Ходыванецкой церкви № 4.». Примірник має також вкладний запис: «Сіа книга рекомаа Слѣжебникъ справиль рабѣ Божіи Мѣхайль ѿ женою своєю Феодосію сѣнь Сѣньчѣкѣвъ за своа здравіе и за грѣховъ [...] золотихъ нѣ [...] до храмѣ иже во свѣтыхъ епѣпа [...] епископа капѣпадокіискіа [...] [рок]ѣ Божіа ꙗѣѣе [1765] На той [ча] било при парохѣ [...] јереи Симиѣнѣ Собѣховѣчовѣ» (с. [7] I рах. – 19 II рах.) та кілька ушкоджених маргіналій – господарські записи та пом'яник.

Службник. – 1755. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5289п. Примірник з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XV ^{1/4(3)}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.387. 6^ї екз. Книжка походить з парафіяльної церкви с. Тератин, що засвідчено записом: «№ 4 Тератинскаго прихода, Грубешовскаго уѣзда» (с. [3] I рах.).

Службник. – 1755. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5296п. Книжка походить із бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XV ^{1/4(5)}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.387. 8 екз. Примірник має записи, що мають засвідчувати його приналежність у різний час церквам у с. Верехані та (очевидно, пізніше) с. Типин: «Той Слѣжебникъ з церкви Вереханской. Ten Mszał naliezy do cerkwi Werachańsk[iey]» (закреслений запис на с. [4]–[5] III рах. здійснено почерком XVIII ст., кириличний текст – півуставом) та «Тыпинской церкви» (на верхньому форзаці). Прикметно, що в польськомовній частині першого запису використано римокатолицьку назву Службника – Mszał (Міссал), характерну для записів XVIII ст. не тільки латиницею, але й кирилицею, як можна простежити за маргіналіями з примірників інших видань Службника Почаївської друкарні.

Службник. – 1755. Шифр – примірника в НБУВ – Кир.5297п. Примірник з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XV ^{1/4(18)}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.387. 14^ї екз. Книжка походить з с. Свіршів, що засвідчено записами на верхньому форзаці: «[Св]ѣрцовской ц. № 1.» та «Сей Слѣжебникъ належить до церкви Свѣршовской греко-католической. ꙗѣѣs. 1866 рокѣ.»

Возслідування празникам... – 1757. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5094п(1). Ще одна книжка з с. Свірщів, це зафіксовано в записі: «Свѣршовской церкви № 9» (арк. 18 зв. II рах.).

Мінея святкова й загальна = Празднѣя. – 1757. Шифр примірника в НБУВ – Кир.1677п. Примірник з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XVI ^{1/4}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.466 2^й екз. Ця книжка походить зі згаданого вище с. Канє, про що свідчать записи: «Książka ta do cerkwi Kańskiej należy» (арк. 13 (тобто, 10) II рах.), «Ta książka należy do cerkwi Kańskiej parafi[jalnej] w bytności organistego Bazylego Hubicki[ego]» (арк. 2 II рах.). Інший запис на примірнику сповіщає, що книжка була придбана в монастирі оо. василіан у Замості: «Во имя Ѡца ѡ Сна ѡ С҃го Д҃ха Аминь Сїа книга кѣплен^ана за золотыхъ сед^мдесятъ и штыри, за стараніе^м прече^{на}го [ѡц]а Іѡна Краснѣкіевича до храмѣ сѣтыхъ верховныхъ апѣтоль Петра и Павла црѣкве канивской рокѣ Бжѣіа ѣаѣнѣ [1759] дня іѣв [12] мѣа маа кѣплена на ма^{ти}ри в. ѡцѣ чинѣ с҃го Василїа великаго в^н Замостю» (арк. 1, 3–9 II рах.). Втрачені фрагменти аркушів доповнено шматочками паперу з рукописним текстом півуставом, позначеним фонетичними рисами української вимови: «Хрысте Бжѣ»; «Дѣвы Марыи» (арк. 197 і 376 II рах. – блакитним папером); «приходитьъ», «прыносѣщаго» (арк. 386 II рах. – жовтим папером).

Мінея святкова й загальна = Празднѣя. – 1757. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5259п. Примірник з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XVI ^{1/4}⁽¹⁾, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.466 1^й екз. Книжка походить з церкви св. Димитрія в с. Недежів, що засвідчує вкладний запис (початок втрачено): «... належача до храмѣ сего: с҃аго и славнаго великомѣченка Димитриа Купїона за злотыхъ сшездзїасїатъ s parochii Niedzawskiej ta księga jest należąca do parochii Niedzawskiej świętego wielkomecznika Dymytrii kupiona jest za zlotych sшездзїасїатъ № 60 Kto by ją odsadził od cyrkwi Niedzawskiej nie będzie błogosłowiан і nie [u]jdzie w Krolewstwo Niebieskie Amę:» (арк. 2–17 II рах.).

Мінея святкова й загальна = Празднѣя. – 1757. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5303п. Примірник з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XVI ^{1/4}⁽⁵⁾, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.466 5^й екз. Книжка має вкладний запис про придбання до церкви с. Зимного: «Ten Trefoloy kupiony iest roku 1817 dla cerkwi Zimnianskiej za zł 60 [jmię] staranie x. Antoniego Hryniewieckiego parocha zimnianskiego a dziekana tyszowieckiego» (арк. [1] зв. I рах.), також тут є два записи, що засвідчують перебування її в с. Ликошин: «Łukoszyn. J: S:» (арк. [1] I рах.) та «[... liber est] de Łukoszyn. j x. wikary r. 1816 ię 17 [...]

Мінея загальна = Община, сирѣчь Службы общия святым. – 1757. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5307п. Примірник з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XVIII $1/_{26}$, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.190. Книжка з містечка Городок, можливо, це нинішнє с. Gródek (запис «№ 12 Городокъ» на арк. [1] I рах.).

Октоїх. – 1758. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5282п. Примірник з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XVII $1/_{3}^{(3)}$, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.434. 3^й екз. Книжка з містечка Дубенка на Холмщині, також у записі згадуються села Бусне та Стрільці; запис стосується богослужіння з нагоди ювілейного року: «Roku od narodzenia Zbawiciela Swiata 1847. za panowania Oycza Swiętego Piusa VIII w miesiácu listopadzie odprawianym został Jubileusz, nadzwyczajny dla uproszenia łaski Bożey tak dla szczęśliwego powadzenia dla Oycza Swiętego iako tez dla układania miłosierdza Bożego nad ludem odkupionym Nayswiętszą Krwią ZBAWICIELA. W cerki (sic!) tyteyszey (sic!) Dubienieckiey łącznie były na tom nabozenstwi trzydniowem z tego z dekanatu Dubienieckiego parofie Busna i Strzeba [тобто, Strzelca]. Xiądz Michał La[n]ajciewicz proboszcz i dziekan Dubieniecki» (арк. 110 зв.–113 II рах.).

Октоїх. – 1758. Шифр примірника в НБУВ – КДА, В XVII $1/_{3}^{(4)}$ (інв. 2833783). Примірник з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XVII $1/_{3}^{(4)}$, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.434. 4^й екз. Книжка походить з с. Молодятичі й має запис про купівлю її місцевою громадою для парафіяльної церкви Архістратига Михаїла і св. вмч. Георгія: «... кѹпили с побожной интенціи своей то есть побожнїи парафїане до церкви стой молодатицкой до храмѹ стго Архѣстратига Михаїла и стго велїкомѣніка Георгїа за спасенїе свое и ѿпѹщенїе грѣховѹ за сѹмѹ певнѹю золотихѹ четирїдесать два и прїдали ей вѣчне и непорѹшоне а хто би мѣль сїю кнїгѹ нарїцаемѹю Октоихѹ [ѿдалити] од церкви стой молодатицкой бѹдемѹ мѣти з нїм сѹдѹ пред Млѣтвимѹ и Нелицемѣрнїм Сѹдїею Ісоусѹ Хрѣстомѹ во второе прїшествїе кѹпленѹна есть за сщеннаго іерета Ніколаа Радзѣковскаго презвѣтера на той часѹ бѹдѹчаго» (арк. 3–18 II рах.).

Возслідування празникам... – 1762. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5099п. Книжка з Церковно-археологічного музею при КДА, має шифр цієї установи – Муз. С.195. Примірник походить із с. Гродиськ (Grodzisk), що засвідчує запис на титулі: «№ 10 [Гродискъ]».

Літургія... Іоанна Златоустого... – 1765. Вид. Г. Шифр примірника в НБУВ – Кир.1688п. Примірник з бібліотеки КДА, має наліпку з шифрами Бібліотеки – В XV $2/_{8}$, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.399. 9^й екз. Книжка походить з Володавського повіту, як засвідчено записом «Влодав. № 37.» на титулі.

Літургія... Іоанна Златоустого... – 1765. Вид. Г. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5327п. Невелика за обсягом книжка надійшла з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XV ^{2/8}(⁴), та Церковно-археологічного музею – Муз. С.399. 4^й екз. Примірник походить із м. Томашів, нині – Tomaszów Lubelski у Люблінському воєводстві Польщі, і є багатий на записи про власників: «Ten Mszał należy do w. j. xiędza Andrzeja Zabawskiego proboszcza i dziekana tomaszowskiego obrządku greckiego» (верхній форзац), «Xiędz Podkowicz» (нижній форзац), та палітурника: «Kalaczuński Jan» (нижній форзац). На початку до книжки додано один аркуш, а в кінці – вісім аркушів (з них два останні – з блакитного паперу) з рукописними текстами окремих служб і молитов, на звороті сьомого з доданих прикінцевих аркушів є запис, зроблений переписувачем цих текстів – томашівським дяком Іваном Клоцьовським 1828 р.: «Сіе рукодилание Іоана Клоцьовскаго дяка Тмасшовскаго (!) въ Томашови года 1828го. Потрудися».

Службник. – 1765. Шифр примірника в НБУВ – Кир.2391п(1). Книжка з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XXXIII ^{1/34}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.483, 1^й екз. На титулі Службника, на верхньому та нижньому палітурних аркушах є записи, що свідчать про перебування книжки в Спаській церкві оо. василіан у м. Холмі: «Ad Bibliothecam Patrum Basilianorum Chelmensium pert[...] Spas.» і «Этотъ Службникъ Спасской церкви» (верхній палітурний аркуш), «Bazylianow Chelmskich» (арк. [1] I рах.), «Спасская церковь» (нижній палітурний аркуш, зв.). Другим алігатом у конволюті з почаївським Службником є видання Літургії Іоанна Златоуста (Перемишль, кінець XVIII – початок XIX ст.), вставлене замість вилучених автентичних аркушів з текстом цієї ж Літургії.

Тріодь пісна. – 1767. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5066п. Примірник із бібліотеки КДА, шифр Бібліотеки – В XVIII ^{1/14}, шифр Церковно-археологічного музею – Муз. С. 451, 1^й екз. Це ще одна книжка з с. Гродиславичі, що засвідчено записом на верхньому форзаці: «Гродыславецкой церкви № 6».

Апостол. – 1768. Шифр примірника в НБУВ – Кир.1546п. Примірник походить з фундаментальної бібліотеки Волинської духовної семінарії (шифр – Русск. отд. № 40; є друковані наліпки). Як свідчить запис, книжка надійшла до бібліотеки Білостоцького монастиря як спадок по о. Йосифові Керчинському: «Post fata RP. Josephi K[е]rczyński applicat Bibliothecæ Monasterii Białostocę.» (запис на титулі).

Євангелія чрез всю святую великую страстную седмицу что-мая... – 1771. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5286п. Примірник з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XVI ^{2/10}, та Церковно-археологічного

музею – Муз. С.375. Книжка походить з с. Кулик на Холмщині, про це свідчить запис на титулі: «wies Kulik». Також у книжці розписався священник кулицької церкви: «X. Mateusz Ulanicki proboszcz kulicki» (арк. 5 П рах.).

Октоїх. – 1774. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5088п. Походить з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XVII $\frac{1}{4}$, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.201. Про походження примірника з церкви с. Майдану Сопецького свідчить запис півуставом на арк. [1] I рах.–1 II рах.: «Той Уктоїх (!) церквѣ Сопецкого Майданѣ и парохви Сопецкого Майданѣ». Записи на форзацах книги стосуються її побутування в церкві цього села: «[...] послѣ 1го дня мѣсяца октябра насталь въ М[аи]данѣ Сопо[цкомъ] на приходѣ за причетника зъ [сѣла] [...] прихода 1875 г. числа 1го [мѣ]сяца октябра 1875 года» (верхній форзац), «Dnia 7. października 1860 roku nastal do Maidanu Sopot za organistego. Jan Bohutyn», «Dnia 20 grudnia 1863 roku nastal do Maidanu Sopotkiego za organistego Jan Bohutyn», «Ksiądz Konstanty Szulakiewicz nastal do Majdanu Sopot dnia 23 Maja 1865 roku», «Michal Makara z Chmilk 865 (sic!) roku» (нижній форзац). На нижньому форзаці також є, очевидно, чернетка розписки: «Дано сіе Бѣлгорайскому благочинному въ томъ, что двадцать рублей серебромъ, какъ слѣдующее мнѣ жалованье по должности причетника при Сопотскомъ приходѣ, третьное жалованье, считая съ 1 мая по 1 число сентября с 1874 г. я въполнѣ получилъ въ чемъ собственно удостовѣряю. Село Майданъ Сопецкій 29 сентября 1874 г.». На звороті арк. 255 II рах. є запис: «Причетникъ Андронъ [...]». Записи датовані 60–70-ми роками ХІХ ст.

Енхиріон о священствѣ. – 1775. Шифр примірника в НБУВ – Кир.1397п. Книжка належала до бібліотеки Білостоцького монастиря (шифр – 110), а потім до Фундаментальної бібліотеки Волинської духовної семінарії (шифр – Русск. отд. № 1171 э.4; є друковані наліпки). Примірник має записи: «Nis liber post obi[t]um R. P. P. M. Jsidori Ławrowski ap̄licat Biblioth. M̄t̄i Białostocensis» (на титулі) та «Bibliotheca Białostocensis» (на арк. 16 II рах.). На нижньому форзаці видавничої палітурки є підпис палітурника: «Р.».

Ірмологіон. – 1775. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5312п. Примірник з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XIV $\frac{2}{31}$ ⁽⁴⁾, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.441. Книжка походить з с. Дяконів, про що свідчать записи: «Niniejsza księga nazwana Jarmołoj należy do cerkwi parafialnej P. [G.] diakonowskiej kupiona przez bractwo tejże cerkwi z funduszów ogólnych od w.[ielebnego] x.[iędza] Szymkiewicza za które zapłacono złotych polskich piędziesiąt № zp. 50.» (арк. [1] зв. I рах.) та «Σία книга рекомма (!) Ирмологионъ купленаа чрезъ брацтво храмѣ Покровѣ Прѣста Богородици [...] (заклєсно) въ веси Дакѣновѣ одѣ іереа Стефана

Шымкевича пароха тогожь храма. И за которю зь карвонь огльной заплатили золотыхъ н. № зр. 50. *жабни. [1858] р.»* (арк. [2] I рах.–4 II рах.). Найвний ще один запис про купівлю книжки: «Сия книга нарицаема Ирмолой тои ест по моей охотѣ [унс]ъ я самъ купивъ за власние свои гроши за двацять золотихъ 28» (арк. [2]–[4] зв. I рах.). Він суперечить наведеним вище записам про купівлю Ирмологіона братством і, можливо, був зроблений раніше – про це свідчить почерк XVIII ст. і той факт, що запис закреслено. Також у книжці є запис: «к[ъ]нижица Іѣна Сушаньскаго» (арк. 2 II рах.). Цікавий запис у цій книзі засвідчує факт купівлі церковного начиння до дяконівської церкви в Грубешові, тут же зафіксовано й витрачену суму коштів: «Swieczników v lichtarzy bronzowych sztuk szisć zakupiono w mieście Hrubieszowie do cerkwi [...] Djakonowskiej w roku 1856 i za które zapłacono z karbony ogolnej tejże cerkwi złotych polskich (*іншим почерком*) dwieście piędziesiąt № 250.» (арк. 153 зв. II рах.).

Народовіщаніс. – 1778. Шифр примірника в НБУВ – Кир.1495п.

Примірник з Волинського єпархіального древньосховища, має шифр цієї установи – III / 70. Книжка надійшла до древньосховища як дар від Миколая Страшкевича, священника з м. Холм, і має дарчий напис на верхньому форзаці: «Въ даръ Волинскому церковно-археологическому обществу отъ протоіерея Николая Страшкевича. 2го января 1894го года. г. Холмъ Люблинск. губ.». Там само є більш ранній власницький запис, повторений двічі: «Изь библиотеки протоіерея Николая Страшкевича. 1890 г. 5 апрѣля.», а також печатка о. Миколая.

Тріодь цвітна. – 1786. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5274п.

Примірник із Бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки КДА – В XVII ^{2/}₆₇³ та Церковно-археологічного музею – Муз. С.468. 3^й екз. Ця книга, імовірно, походить із міста Володава (згідно з записом на титулі: «Влодав. № 23»).

Тріодь цвітна. – 1786. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5190п.

Примірник з Бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки КДА – В XVII ^{2/}₆₇ та Церковно-археологічного музею – Муз. С. 198. У покрайніх записах згадується Городок (на арк. [2] I рах.), можливо, нині це с. Gródek, а також (прямо чи опосередковано) населені пункти Тенчин, Сулеюв, Серочин та Голя: «Та хиѣга Tryodyon Cwitnyi nazwana sprawiona iest kosztem jw^o Stanisława Hrabiego z Tęczyna Ossolińskiego starosty suleiewskiego pana i nuyłaskawszego kollatora i dobrodzieia. Do której (!) також przyłożył się xiądz Paweł Jankowski paroch seroczyński. Kosztuie ona zł. pol. piędziesiąt. Sprowadzona z Holi do cerkwi seroczyńskiej R^o 1801 dnia 14 julii ut vetus: któręy niech służy wiecznemi czasy: dla nieustannęy chwały Boskięy: która się w tey księdze zawiera» (арк. 2–5 II рах.).

Тріодь цвітна. – 1786. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5261п.

Примірник із Бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки КДА – В XVII ^{2/67}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.468 1^й екз. Як засвідчено записами, книга в різний час перебувала у церкві с. Майдан Княжпольський, а потім – у церкві с. Сіль: «Сия книга рекомаа Тріодь цвѣтнаа куплена за золотихъ 52 гроши 19 з скарбони церковной за приводомъ священнаго іереа Якова Плѣшкевѣча презвитера церкве Майданоуѣенсполской и провѣзоровъ Јоана Мѣщика, ѿ Георгіа Потоцкого Року 1803» (арк. 12–17 П рах.), «Сольской ц. № 3» (верхній форзац). Менш інформативний, пошкоджений запис о. Я. Пляшкевича є також на нижньому форзаці: «[...] Maydan Xięzpolski applicatus [...] zl. pol. 52 grosz. 19. [J. Pli]aszkiewicz. [D.] Sz. mp».

Тріодь цвітна. – 1786. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5273п.

Примірник з Бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки КДА – В XVII ^{2/67}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.205. Книжка походить з містечка Соколів, нині – Соколів Підляський, має два записи: «№ 8 Соколовъ» (на верхньому форзаці; зроблений у Бібліотеці КДА) та «Sokołow» (арк. [1] зв. I рах.).

Службник малий. – 1791. Шифр примірника в НБУВ – Кир.1753п.

Примірник з Бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки КДА – В XIII ^{3/67}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.393. 4^й екз., 1791 Муз. На верхньому палітурному аркуші книжки зазначено, що вона походить з Володавського повіту: «Влодав. [у.]». Службник має вкладний запис, який засвідчує, що його купив мешканець с. Дубичі (Церковні) до церкви у с. Городище на Холмщині: «Ten Mszał iest kupiony kosztem Wasylia Waszczuka obywatela dubickiego do cerkwi swię: horodyskiey roku 1801 d. 25 grudnia» (арк. [3] зв. II рах.).

Требник малий. – 1792. Шифр примірника в НБУВ – Кир.1651п(1).

Примірник з Бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки КДА – В XVIII ^{9/533}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.408 3^й екз. Серед кількох записів, не завжди розбірливих, зокрема пом'яника та підписів: «Бойко» (арк. 2 зв. II рах.), «Михайло Коропчаков» (арк. 183 зв. – 184 П рах.), є запис про перебування книжки в с. Хмільку, зроблений, очевидно, священником або дяком на початку свого служіння в цьому селі: «Nastał do służby cerkiewny w Chmielku roku 1860 stycznia» (арк. 148 зв.–149 П рах.).

Літургія... Іоана Златоустого... – 1793. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5333п(1). Примірник з Бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки КДА – В XV ^{2/12}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.208. Як засвідчено записом на титулі, книжка походить із с. Рогів (Rogów), сіл з такою назвою на українських етнічних землях у Польщі є кілька.

Ірмологіон – 1794. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5315п. Книжка з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XIV ^{2/32} (4), та Церковно-археологічного музею – Муз. С.209. Походить з с. Біща, про що свідчать маргіналії, зокрема запис на титулі: «Księga niniejsza do cerkwi Bisckiey nalezy 1857». Записи на обох форзацах засвідчують, що книжкою користувався «Jan Bohutyn organista biszczki». Також на нижньому форзаці вміщено текст молитви, записаний церковнослов'янською мовою польським правописом; у цьому записі наявні фонетичні риси української вимови, наприклад, «Predwicznao», «wsich», «oczysty». Крім того, на нижньому форзаці є запис польськомовних духовних віршів.

Октоїх. – 1800. Шифр примірника в НБУВ – Кир.5338п. Примірник з Бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки КДА – В XVI ^{1/2} (1), та Церковно-археологічного музею – Муз. С.435. 1^й екз. Це ще одна книжка з с. Майдан Княжпольський, про що свідчить запис на верхньому форзаці «Майданъ-Княжпольскій № 8» та вкладний запис, зроблений о. Яковом Пляшкевичем: «Сиа книга рекомаа Уктоихъ куплена за старанемъ сщеннаго јереја Іакова Плѣшкевѣча пароха церкви Майдану ѧѣжполского и братства храму ст҃ла Хѡа Николаа за золоти^а оѣ [75] и гроши ѳ. [9] в^а року ѧѡѳ [1803]» (арк. 1, 80, 152, 225 II рах., 1 III рах.). Також у примірнику наявні численні примітки до піснеспівів Октоїха церковнослов'янською та польською мовами, наприклад: «Божественное сіе и всечестное» (арк. 91 II рах.) чи «па S: Jana narodzenie irmosy» (арк. 246 II рах.).

Часослов... – 1801. Шифр примірника в НБУВ – КДА, В XIV ^{1/19} (інв. 2827801). Примірник з бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки – В XIV ^{1/19}, та Церковно-археологічного музею – Муз. С.425. Це третя книжка, що походить з церкви у с. Свірців. Крім погано збереженого вкладного запису XVIII ст. та двох пізніх записів на титулі про приналежність до Свірцівської церкви, примірник має запис: «Часословъ сей принадлежитъ къ Сверщовской ГрекоКатолической церкви купленъ священникомъ Васи́ліемъ Будзилловичемъ 1868 года» (арк. 1–12 II рах.).

Часослов. – [друга половина XVIII ст.]. Шифр примірника в НБУВ – КДА, В XVII ^{8/258} (1) (інв. 2858527). Книжка з Бібліотеки КДА, має шифри Бібліотеки КДА – В XVII ^{8/258} (1), та Церковно-археологічного музею – Муз. С.426. 3^й екз. Запис на верхньому форзаці засвідчує, що книжка походить із с. Сіль (Sól): «Сольской ц. № 11». Це третій з виявлених почаївських стародруків з цього села.

Отже, серед виявлених примірників з території Холмщини та Підляштя переважає літургійна література, за винятком одного примірника «Народовіщанія» (книжка катехітичного змісту) та одного «Енхїрїдіона» (керівництво для священиків). Крім україномовного «Народовіщанія», це книги, видані церковнослов'янською (слов'яноруською) мовою.

Придбані коштом вкладників або церковних громад, ці книги свого часу перебували у власності місцевих парафій (аналізовані примірники, за нечисленними винятками, походять з території нинішнього Люблінського воєводства Польщі), їх використовували у богослужіннях і для навчання, а пізніше ці книги надійшли до давніх книгозбірень Києва і Волині. Покрайні записи з інформацією про місце побутування цих стародруків є додатковим свідченням того, що в період, який охоплюють ці записи (XVIII–XIX ст.), суттєву частку населення Холмщини та Підляшшя становили українці, що сповідували греко-католицтво, а пізніше – православ'я.

Список використаних джерел

1. Кисельов Р. Є. Лексика української мови в почаївських виданнях XVIII – першої третини XIX ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Кисельов Роман Євгенович – К., 2005. – 20 с.
2. Федак С. А. Українська літературна мова на Волині у XVIII ст. (фонетика та морфологія почаївських стародруків) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Федак Софія Андріївна. – К., 2004. – 20 с.
3. Литвиненко О. О. Мовні особливості почаївського стародруку «Книжиця для господарства» 1788 р. (Фонетика. Морфологія) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Литвиненко Ольга Олександрівна – Харків, 2003. – 16 с.
4. Бочковська В. Г., Хауха Л. В., Адамович В. А. Каталог видань Почаївського та Унівського монастирів XVIII–XX ст. з колекції Музею книги і друкарства України / В. Г. Бочковська, Л. В. Хауха, В. А. Адамович. – К., 2008. – 360 с.
5. Katalog druków cyrylickich XV–XVIII wieku w zbiorach Biblioteki Narodowej / opr. Z. Żurawińska, Z. Jaroszewicz-Pieresławcew. – Warszawa, 2004. – 363 s., 60 s. il.
6. Ojtozi E. A máriapócsi baziliták cirillbetűs könyvei = Ойтози Э. Книги кирилловской печати марияповчанских базилиан / Ojtozi Eszter. – Debrecen, 1982. – 137 old., ill.
7. Шамрай М. А. Маргіналії в стародруках кириличного шрифту 15–17 ст. з фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : [каталог] / М. А. Шамрай. – К., 2005. – 334 с.

References

1. Kyseliov, R. Ye. (2005). *Leksyka ukrainskoi movy v pochaivskykh vydanniakh XVIII – pershoi tretyny XIX st.* [Ukrainian vocabulary in Pochaiv editions of the 18th – first third of the 19th centuries] (Extended abstract of PhD dissertation). Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
2. Fedak, S. A. (2004). *Ukrainska literaturna mova na Volyni u XVIII st. (fonetyka ta morfolohiia pochaivskykh starodrukiv)* [Ukrainian literary language in Volyn in the 18th century (phonetics and morphology of Pochaiv old printed books)] (Extended abstract of PhD dissertation). Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

3. Lytvynenko, O. O. (2003). *Movni osoblyvosti pochaivskoho starodruku "Knyzhysia dlia gospodarstva" 1788 r. (Fonetyka. Morfolohiia)* [Linguistic specifics of a Pochaiv old printed book "Book for housekeeping" of 1788 year (Phonetics. Morphology)] (Extended abstract of PhD dissertation). Kharkiv, Ukraine. [In Ukrainian].
4. Bochkovska, V. H., Khaukha, L. V., Adamovych, V. A. (2008). *Kataloh vydan Pochaivskoho ta Univskoho monastyriv XVIII–XX st. z koleksii Muzeiu knyhy i druzarstva Ukrainy* [Catalog of Pochaiv and Univ monasteries' editions of the 18–20th centuries from the collection of the Museum of books and printing of Ukraine]. Kyiv. [In Ukrainian].
5. Żurawińska, Z., Jaroszewicz-Pieresławcew, Z. (Comps.). (2004). *Katalog druków cyrylickich XV–XVIII wieku w zbiorach Biblioteki Narodowej*. Warsaw. [In Polish].
6. Ojtozi, E. (1982). *A máriapócsi baziliták cirillbetűs könyvei*. Debrecen. [In Hungarian and Russian].
7. Shamrai, M. A. (2005) *Marhinalii v starodrukakh kyrylychnoho shryftu 15–17 st. z fondu Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: kataloh* [Marginal notes in Cyrillic old printed books of the 15–17th centuries from the fond of V. Vernadsky National Library of Ukraine: catalog]. Kyiv. [In Ukrainian].

N. Zabolotna

Existence of Pochaiv old printed Cyrillic books in the 18–19th centuries in Kholm and Podlasie regions (based on the data from the fonds of V. Vernadsky National Library of Ukraine)

The article presents the investigation of Pochaiv old printed Cyrillic books existence in Kholm and Podlasie regions in the 18–19th centuries, based on the marginal notes in the copies of these books from V. Vernadsky National Library of Ukraine fonds. All notes relating to the books existence are quoted according to their original spelling. The article has two appendices: an index of geographic names and an alphabetical index of investigated old printed books.

Most discovered copies from Kholm and Podlasie regions were liturgical literature. One edition is published in Ukrainian, the rest – in the Ukrainian variant of Church Slavonic.

Marginal notes that contain information about the existence place of these books are an additional evidence of the fact that in the 18–19th centuries a significant part of the population of Kholm and Podlasie regions were Ukrainians, who professed Greek Catholicism and later – Orthodoxy.

Key words: old printed books, marginal notes, editions of Pochaiv Assumption Monastery printing house, Kholm and Podlasie regions.

Н. В. Заболотная

Бытование почаяевских кириллических старопечатных изданий в XVIII–XIX вв. на Холмщине и Подляшье (по данным фондов Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского)

Прослежено бытование почаяевских кириллических старопечатных изданий на Холмщине и Подляшье в XVIII–XIX вв. по маргинальным записям на экземплярах этих книг из фондов Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского. Прочитрованы все записи, относящиеся к бытованию экземпляров. К статье приложены указатель географических названий с локализацией по современному административно-территориальному делению и алфавитный указатель исследованных старопечатных книг.

Большинство обнаруженных экземпляров с территорий Холмщины и Подляшья составляет литургическая литература. Одно издание напечатано на украинском языке, остальные – на церковнославянском языке украинской редакции.

Маргинальные записи с информацией о месте бытования этих книг выступают дополнительным свидетельством того, что в период, который охватывают эти записи (XVIII–XIX ст.), существенную часть населения Холмщины и Подляшья составляли украинцы, исповедовавшие греко-католицизм, а позднее – православие.

Ключевые слова: старопечатные издания, маргиналии, издания типографии Почаяевского Успенского монастыря, Холмщина и Подляшье.

Додаток 1

Показчик населених пунктів, згаданих у записах на аналізованих почаяївських кирилических стародруках

Білгорай, Biłgoraj – м. у Люблінському воєв. – Кир.5088п (Октоїх. – 1774).

Білосток, Białystok – м., центр Підляського воєв. – Кир.2179п (Послѣдованіє постригу... – 1750), Кир.1397п (Енхирідіон о священствѣ. – 1775).

Біща, Biszczka – с. у Білгорайському пов. Люблінського воєв. – Кир.5315п (Прологійон – 1794).

Бусне, Buśno – с. у Холмському пов. Люблінського воєв. – Кир.5282п (Октоїх. – 1758).

Верехані, Вереханська церква, Werechanie – с. у Томашівському пов. Люблінського воєв. – Кир.5296п (Службник. – 1755).

Володава (Влодава), Włodawa – м. у Люблінського воєв. – Кир.2127п (Требник. – 1741), Кир.5274п (Тріодь цвітна. – 1786), КДА, В XVIII ⁴/₈₂ (інв. 2844964) (Псалтир. – 1742), Кир.1688п (Літургія... Іоанна Златоустого... – 1765. Вид. Г.), Кир.1753п (Службник. – 1791).

Вулька Гусинська, Wólka Husińska – с. у Замойському пов. Люблінського воєв. – Кир.2148п (Требник. – 1741).

Голя, Hoła – з такою назвою є два села в Люблінському воєв. (у Бяльському та Влодавському пов.) – Кир.5190п (Тріодь цвітна. – 1786).

Городище, Городиська церква, Horodyszczе – с. у Більському, Грубешівському або Холмському пов. Люблінського воєв. – Кир.1753п (Службник. – 1791).

Городло, Horodło – с. у Грубешівському пов. Люблінського воєв. – Кир.5220п ([Псалтир]. – 1750).

Городок – можливо, Gródek, с. у Соколівському пов. Мазовецького воєв. – Кир.5307п (Мінея загальна = Община, сирѣчь Службы общыя святым. – 1757), Кир.5190п (Тріодь цвітна. – 1786).

Гродиславичі, Grodysławice – с. у Томашівському пов. Люблінського воєв. – Кир.4853п (2) (Возслідування празникам... – 1741), Кир.5066п (Тріодь пісна. – 1767).

Гродиськ, Grodzisk – с. у Сем'ятицькому пов. Підляського воєв. – Кир.5099п (Возслідування празникам... – 1762).

Грубешів, Grubieszów – м. у Люблінському воєводстві – Кир.5312п (Ірмологіон. – 1775).

Дубенка, Dubienka – м., нині с. у Холмському пов. Люблінського воєв. – Кир.5282п (Октоїх. – 1758).

Дубичі (Церковні), Dubicze Cerkiewne – с. у Гайнівському пов. Підляського воєв. – Кир.1753п (Службник. – 1791).

Дяконів, Dziekanów – с. у Грубешівському пов. Люблінського воєв. – Кир.5312п (Ірмологіон. – 1775).

Жешинка, Żeszczynka, с. у Більському пов. Люблінського воєв. – КДА, В XVIII ⁴/₈₃ (інв. 2844964) (Псалтир. – 1742), Кир.5272п (Тріодь цвітна. – 1768).

Замостя, Zamość – м. у Люблінському воєводстві – Кир.1677п (Мінея святкова й загальна = Празднѣя. – 1757).

Зимно, Zimno – с. у Томашівському пов. Люблінського воєв. – Кир.5303п (Мінея святкова й загальна = Празднѣя. – 1757).

Кане, Kanie – с. у Холмському пов. Люблінського воєв. – Кир.5405п (Тріодь цвітна. – 1747), Кир.5101п (Тріодь пісна. – 1744), Кир.1677п (Мінея святкова й загальна = Празднѣя. – 1757).

Колеховичі – с. Kolehowice Pierwsze, або Kolehowice Drugie, Kolehowice-Folwark, або Kolehowice-Kolonia в Любартівському пов. Люблінського воєв. – Кир.2127п (Требник. – 1741).

Копилів, Koryłów – с. у Грубешівському пов. Люблінського воєв. – Кир.2136п (Требник. – 1741).

Кулик, Kulik – с. у Холмському пов. Люблінського воєв. – Кир.5286п (Євангелія чрез всю святую великую страстную седмицу чтомая... – 1771).

Ликошин, Łukoszyn – с. у Томашівському пов. Люблінського воєв. – Кир.5303п (Мінея святкова й загальна = Празднѣя. – 1757).

Ліщини, Leszczyny – присілок у Гайнівському пов. Підляськ. воєв. – Кир.1683п(1) (Літургія... Іоанна Златоустого... – [1765]. Вид. А).

Майдан Княжпольський, нині Майдан Старий, Majdan Stary, – с. у Люблінському воєводстві в – Кир.2130п і Кир.2139п (Требник. – 1741), Кир.5225п(1) (Службник. – 1755), Кир.5261п (Тріодь цвітна. – 1786), Кир.5338п (Октоїх. – 1800); можливо, Кир.2145п (Требник. – 1741).

Майдан Сопоцький, нині – Majdan Sopocki Pierwszy або Majdan Sopocki Drugi, с. у Люблінському воєв. – Кир.5088п (Октоїх. – 1774).

Молодягичі, Mołodiatycze – с. у Грубешівському пов. Люблін. воєв. – КДА, В XVII $\frac{1}{3}$ ⁽⁴⁾ (інв. 2833783) (Октоїх. – 1758).

Недежів, Nedeżów – с. у Томашівському пов. Люблінського воєв. – Кир.5259п (Мінея святкова й загальна = Праздн'я. – 1757).

Недизівська церква, Niedyzawska cerkiew – див. Недежів.

Острів, Ostrów Lubelski – м. у Любартівському пов. Люблінського воєв. – Кир.2127п (Требник. – 1741).

Рогів (Rogów) – с. в Опольському чи Замойському пов. Люблінського воєв. або в Соколовському чи Шидловецькому пов. Мазовецького воєв. – Кир.5333п(1) (Літургія... Іоана Златоустого... – 1793).

Свірцовська / Свіршовська церква – див. Свірців.

Свірців, Świerzczów – с. у Грубешівському пов. Люблінського воєв. – Кир.5297п (Службник. – 1755), Кир.5094п(1) (Возслідування празникам... – 1757), КДА, В XIV $\frac{1}{19}$ (інв. 2827801) (Часослов... – 1801).

Серочин, Seroczyn – с. в Соколовському пов. Мазовецького воєв. – Кир.5190п (Тріодь цвітна. – 1786).

Сіль, Sól, с. у Білгорайському пов. Люблінського воєв. – Кир.2139п (Требник. – 1741), Кир.5261п (Тріодь цвітна. – 1786), КДА, В XVII $\frac{8}{258}$ ⁽¹⁾ (інв. 2858527) (Часослов. – [друга половина XVIII ст.]).

Соколів, Sokołów, нині – м. Sokołów Podlaski в Мазовецькому воєводстві – Кир.5273п (Тріодь цвітна. – 1786).

Стрільці, Strzelce – с. у Холмському пов. Люблінського воєв. – Кир.5282п (Октоїх. – 1758).

Сулеїв, Sulejów – с. у Воломінському пов. Мазовецького воєв. – Кир.5190п (Тріодь цвітна. – 1786).

Тенчин, Tenczyn – с. у Малописьському воєводстві – Кир.5190п (Тріодь цвітна. – 1786).

Тератин, Teratyn, с. у Грубешівському пов. Люблінського воєв. – Кир.5289п (Службник. – 1755).

Типин, Turpin – с. у Томашівському пов. Люблінського воєв. – Кир.4853п(2) (Возслідування празникам... – 1741).

Тишівці, Tyszowce – м. у Томашівському пов. Люблінського воєв. – Кир.5303п (Мінея святкова й загальна = Праздн'я. – 1757).

Томашів – нині Tomaszów Lubelski, м. у Люблінському воєводстві – Кир.5327п (Літургія... Іоанна Златоустого... – 1765. Вид. G).

Хмелик, Chmielek – с. у Білгорайському пов. Люблінського воєв. – Кир.5088п (Октоїх. – 1774), Кир.1651п(1) (Требник малий. – 1792).

Ходиванці, Chodywańce – с. у Томашівському пов. Люблінського воєв. – Кир.5287п (Службник. – 1755).

Холм, Chełm – м. у Люблінському воєв. – Кир.1495п (Народовіщаніє. – 1778), Кир.2391п(1) (Службник. – 1765).

Алфавітний список аналізованих почаївських кириличних стародруків

- Апостол. – 1768. Шифр НБУВ – Кир.1546п.
 Возслідування празникам... – 1741. Шифр НБУВ – Кир.4853п(2).
 Возслідування празникам... – 1757. Шифр НБУВ – Кир.5094п(1).
 Возслідування празникам... – 1762. Шифр НБУВ – Кир.5099п.
 Енхірідіон о священствѣ. – 1775. Шифр НБУВ – Кир.1397п.
 Євангелія чрез всю святую великую страстную седмицу чтомая... – 1771.
 Шифр НБУВ – Кир.5286п.
 Ирмологіон. – 1775. Шифр НБУВ – Кир.5312п.
 Ирмологіон – 1794. Шифр НБУВ – Кир.5315п.
 Літургія... Іоанна Златоустого... – [1765]. Вид. А. Шифр НБУВ – Кир.1683п(1).
 Літургія... Іоанна Златоустого... – 1765. Вид. Г. Шифри НБУВ – Кир.1688п,
 Кир.5327п.
 Літургія... Іоанна Златоустого... – 1793. Шифр НБУВ – Кир.5333п(1).
 Мінея загальна = Община, сирѣчь Службы общія святим. – 1757. Шифр
 НБУВ – Кир.5307п.
 Мінея святкова й загальна = Празднѣя. – 1757. Шифри НБУВ – Кир.1677п,
 Кир.5259п, Кир.5303п.
 Народовіщаніє. – 1778. Шифр НБУВ – Кир.1495п.
 Октоїх. – 1758. Шифри НБУВ – Кир.5282п, КДА, В XVII $\frac{1}{3}^4$ (інв. 2833783).
 Октоїх. – 1774. Шифр НБУВ – Кир.5088п.
 Октоїх. – 1800. Шифр НБУВ – Кир.5338п.
 Послідування постригу... – 1750. Шифр НБУВ – Кир.2179п.
 Псалтир. – 1742. Шифр НБУВ – КДА, В XVIII $\frac{4}{82}$ (інв. 2844964).
 Псалтир. – 1750. Шифр НБУВ – Кир.5220п.
 Служебник. – 1755. Шифри НБУВ – Кир.5225п(1), Кир.5287п, Кир.5289п,
 Кир.5296п, Кир.5297п.
 Служебник. – 1765. Шифр НБУВ – Кир.2391п(1).
 Служебник. – 1791. Шифр НБУВ – Кир.1753п.
 Требник. – 1741. Шифри НБУВ – Кир.2127п, Кир.2130п, Кир.2145п, Кир.2136п,
 Кир.2139п, Кир.2148п.
 Требник малий. – 1792. Шифр НБУВ – Кир.1651п(1).
 Тріодь пісна. – 1744. Шифр НБУВ – Кир.5101п.
 Тріодь пісна. – 1767. Шифр НБУВ – Кир.5066п.
 Тріодь цвітна. – 1747. Шифр НБУВ – Кир.5405п.
 Тріодь цвітна. – 1786. Шифри НБУВ – Кир.5274п, Кир.5190п, Кир.5261п,
 Кир.5273п.
 Часослов... – 1801. Шифр НБУВ – КДА, В XIV $\frac{1}{19}$ (інв. 2827801).
 Часослов. – [друга половина XVIII ст.]. Шифр НБУВ – КДА, В XVII $\frac{8}{258}^{(1)}$ (інв.
 2858527).